

مراقبت از شیشه و سرامیک

رساله UKIC گروه حفاظت شیشه و سرامیک
اس. داویسون و ا. بلمیز
ترجمه : معصومه نعمتی

مراقبت و نگهداری از سرامیک و شیشه

سرامیک اصطلاح وسیعی است که همه انواع خاکهای پخته شامل تراکوتا ، اِرتن ور ، استون و پرسلن ها را پوشش می دهد. سرامیکها می توانند به طور کلی به ۴ طبقه تقسیم شوند که در زیر مشخص شده است.

- سفالهای پخت پایین یا اِرتن ور (متخلخل) :
سفالهای نوسنگی ، یونانی ، چینی ، لعابهای سفید اسلامی و هیسپانو - موریسک ، ماجولیکای ایتالیا ، بدل چینی فرانسه ، سفال لعابی آلمان و دلفت ور انگلیس ، لعابهای سربی اسلامی ، اسلیپ ورها ، استافورد شایر .
  - سفالهای پخت بالا یا استون ورها (بدون تخلخل) :
سفالهای چینی یوه ، سلادونها ، استون ورهای انگلیس و آلمان (لعاب نمکی) ، استون ورهای استافورد شایر (لعاب سربی) و سفالهای کرم رنگ ، سفالهای وج وود بازالت و جاسپر ورها (بدون لعاب)
  - پرسلن بدلی کم چسب :
مدیسی ، کاپو دیمونته ، رو ان ، سنت کلود ، مننسی ، وینکنز ، بوه ، چلسی ، دربی ، ووستر ، استخوان چینی ، پریان ورهای بدون لعاب
  - پرسلن های حقیقی سخت چسب :
پرسلنهای چینی و ژاپنی ، میسن ، وینا و سورس ، پلیموت ، بریستول ، بیسکویت ورها (بدون لعاب)
- سفالهای پایین پخت و پرسلنهای کم چسب شکننده تر و ترد تر هستند در حالیکه استون ورهای پخت بالا و پرسلنهای سخت چسب عموماً با دوام و بدون تخلخل هستند . همه آنها از انواع مختلف خاک همراه یا بدون افزودنیها ساخته شده اند . برخی ممکن است نقاشی شده ، لعاب خورده ، مینا کاری یا زراندود شده باشند . اشیاء سرامیکی شامل گلدانهای قیمتی و تزئینی و مجسمه ها و تندیسهای کوچک می شوند.

شیشه:

شیشه اصطلاح وسیع دیگری است که شماری از مواد را تحت پوشش قرار می دهد (شیشه ها ، لعاب ها ، مینا ها و بدل چینی های مصری)
شیشه از سیلیس (شن) ، قلیا (کربنات سدیم یا کربنات دو سود یا پتاس) و کلسیم (آهک) ساخته شده است. شیشه ممکن است شفاف و بی رنگ باشد یا با اضافه کردن اکسیدهای فلزی رنگ شده باشد. شیشه سربی با افزودن اکسید سرب تولید شده با تلاءلویی ملایم که به آسانی تراش می خورد و اغلب به نام کریستال خوانده می شود. شیشه را می توان در حالت سخت یا مذاب تزئین کرد. اثرات خیلی زیادند. اشیاء شیشه ای شامل گلدانهای قیمتی و تزئینی مجسمه ها و جعبه های مینا کاری ، چلچراغها ، آینه ها و نقاشی های پشت شیشه می شوند.

انواع آسیبها

در مقایسه با دیگر مواد مثل منسوجات و فلزات ، سرامیک و شیشه ها عموماً پایدارترند و به سهولت در معرض تغییرات محیطی قرار نمی گیرند. گرچه شکننده بوده و به آسانی می شکنند. معمولترین آسیب شکستگی است که روی اشیایی که شسته می شوند صورت می گیرد ، در بسته بندی های نامناسب حمل و نقل می شوند ، یا در حین گردگیری سقوط می کنند ، یا توسط کودکان ، پرده ها و حیوانات خانگی که به قفسه می خورند ، شکسته می شوند.
خوشبختانه کارهای زیادی هست که مالکان خصوصی برای جلوگیری از روی دادن چنین صدماتی می توانند انجام دهند.

نمایش

قفسه های نمایشی یا ویتترین بهترین محافظ برای اشیاء سرامیکی و شیشه ای است. اشیاء در ویتترین نباید مقابل یکدیگر یا به قفسه های شلوغ تکیه کنند. پایه بشقابها باید به اندازه کافی محکم باشند تا وزن بشقاب را متعادل کند و آویز های بشقاب باید از انواع سیمهایی با پوشش پلاستیکی باشد. اگر اشیاء شما قبلاً مرمت شده باشند ، یک آویز بشقاب ممکن است فشار زیادی روی بخشهای مرمت شده وارد کند بنابراین نباید استفاده شود. یک مرمت گر می تواند در مورد طریقه نمایش اشیاء با ارزش ، به خصوص آنهایی که علایم مرمت قبلی دارند ، شما را راهنمایی کند.

جابجایی

سعی کنید جابجایی را به حداقل برسانید. قبل از جابجایی اشیاء هر گونه پوشش آزاد یا زینت آلاتی را ممکن است روی اشیاء گیر کند را از خود دور کنید و مطمئن شوید دستانتان تمیز هستند چرا که سرامیک های متخلخل ، چربی و آلودگی را به خود جذب می کنند. اشیاء سرامیکی و شیشه ای باید با استفاده از هر دو دست و به دقت جابجا شوند و مراقب باشید اشیاء را به آرامی پایین بگذارید. سر پوشها قبل از جابجایی قوریها باید برداشته شوند و اشیاء نباید از دستگیره ها ، بازو ها ، دسته ها ، یا لبه ها که نواحی ضعیفی هستند ، بلند شوند. اگر قرار است اشیاء مثلاً به به اتاق دیگر جا به جا شوند ، آنها را در دستمالی در یک جعبه یا سبد قبل از حمل و نقل بسته بندی کنید. از وجود فضای مطمئن و تمیز برای گذاشتن اشیاء در آن ، قبل از انتقال اطمینان حاصل کنید.

تمیز کردن

ابتدا تعمیرات و ترمیم های قبلی را بررسی کنید. بسشتر آنهایی را که با مواد محلول انجام شده اند و ممکن است کشف آنها مشکل باشد . بخصوص اگر اشیاء کتیف باشند. پرچهای آشکار روی شیشه گر چه بد منظره هستند ولی بخشی از تاریخ اشیاء هستند. بنابراین اگر لازم باشد باید ابقاء شوند. نقاشی مجدد یکی دیگر از علایم مرمت قبلی است که معمولاً ناحیه بزرگتری نسبت به آسیب را می پوشاند و ممکن است تغییر رنگ داده باشد. سرامیک ها و شیشه های مرمت شده یا تعمیر شده نباید شسته شوند. فقط با یک دستمال نم گردگیری یا گهگاه پاک شوند. چنانچه ویژگیهای بالا را در شیء خود یافتید با یک مرمت گر مشورت کنید. آنها در مورد طریقه تمیز کردن راهنمایی هایی به شما خواهند کرد و یا خودشان اینکار را برای شما انجام خواهند داد. اشیاء سرامیکی و شیشه ای را در حالیکه در دست خود گرفته اید با قلم موی نرم سمور گردگیری کنید . پارچه های پشمی یا پنبه ای خشک در سطوح زبرگیر می کنند و رشته هایی از الیاف را روی شیء باقی می گذارند و احتمالاً موجب آسیب می شوند. سفالهای پخت بالا مثل استون ور یا پرسلن را می توان پس از بررسی دقیق وضعیت پایداری آنها در آب شست. برای این کار از یک کاسه پلاستیکی استفاده کنید. (یا سینک و شیر آب را با لفافی بپوشانید) و اطمینان حاصل کنید که تنها یک شیء در کاسه یا سینک به طور همزمان قرار دارد. از آب ولرم با چند قطره شوینده ملایم استفاده کنید و سپس با آب تمیز خوب آبکشی کرده و اجازه دهید به طور طبیعی خشک شود. محیط خشک شدن باید با لفافهایی خوب پوشانده شده باشد تا آب شیء را به خود بگیرد. مراقب باشید فشار غیر ضروری روی لبه ها یا گردنه ها وارد نشود و یا شیء در خطر عدم تعادل نباشد. برای تمیز کردن ارتن ور لعاب دار ، لعابهای در حال تخریب یا پوسته پوسته ، قطعات آسیب دیده با لب پرشدگی ، ترک ، شکستگی یا مرمت های قدیمی ، اشیاء با پایه های فلزی ، نقاشیهای نپخته و تزئینات زرانود ، از آب استفاده نکنید. اگر در مورد شستن یک شیء در تردید هستید با یک مرمت گر مشاوره کنید. اقلام با ارزش هرگز نباید در دستگاه شستشو قرار بگیرند چون ممکن است آسیب جبران ناپذیری به شیشه و لعاب وارد شود.

در زمان شکستگی چه کاری باید انجام داد ؟

هر تکه را جداگانه در دستمال کاغذی بدون اسید و سفید رنگ پیچیده و آنها را در یک جعبه که علامت واضحی داشته باشد قرار دهید. حتی ریز ترین تراشه ها را نیز جمع آوری کنید که ممکن است به اطراف و زیر فرشها یا میلمن پراکنده شده باشند.

سعی کنید تکه ها را با یکدیگر جور کنید چرا که ممکن است با ساییده شدن لبه ها به یکدیگر آسیب بیشتری وارد شود. با نوار چسب هم آنها را به هم نچسبانید چرا که چسب سخت پاک وی شود و ممکن است زر اندودها یا سطوح ترد و شکننده آسیب ببینند. هرچه زود تر یک شیء شکسته شده به یک مرمت گر رسانده شود ، بهتر است. در طول زمانی که سرامیک و شیشه در انتظار مرمت هستند ، به طور طبیعی تخریب نمی شوند اما لبه ها کثیف میشوند و اگر آنها را به گوشه ای انداخته و فراموششان کنید، قطعات آسیب پذیر بیشتر آسیب می بینند.

مرمت و تعمیر

اقلام ارزشمند (از لحاظ مادی یا معنوی) ارزش مرمت و تعمیر را دارند که یک مرمتگر آنها را انجام دهد. اگر سعی کنید خودتان اینکار را انجام دهید ممکن است آسیب بیشتری به قطعه ها وارد کنید. برای مالکان شیء و مرمتگران تازه کار معمول است که از مقدار چسب زیادی برای چسباندن استفاده کنند که روی سطح شیء پخش شده و مشکل می توان آنها را زدود. همچنین تکه ها ممکن است بدلیل نبود حائل مناسب لیز خورده و در طول زمان چسب زنی از مسیر خارج شوند. زدودن مرمت های قبلی توسط یک مرمت گر صرفه جویی در وقت است و به ارزش مرمت حرفه ای می افزاید. یک مرمت گر شیشه و سرامیک دانش فنی ، سبکهای تاریخی و شیمی موادی را که برای ساخت و مرمت این اقسام لازم است ، می داند. آنها از مواد و تکنیکهایی که بی ضرر بودن آنها برای اشیاء ثابت شده استفاده می کنند.

مشورت با یک مرمتگر

مالک یا متولی شیء می تواند اقدامات بالا را برای تمیز کردن و حفاظت سرامیک و شیشه انجام دهد. گرچه مواردی است که تنها یک مرمت گر میتواند کمک فوق العاده با ارزشی انجام دهد.

- مرمتگر می تواند اقسام تک و یا یک مجموعه را مشخص کند.
- مرمتگر می تواند درمان مطمئن را برای یک شیء در نظر گرفته و تزئینات را (در مورد اقسام باستان شناسی) تثبیت کند.
- مرمتگر میتواند بهترین روش را برای نمایش اثر ارائه داده و در بسته بندی برای جابجایی و حمل و نقل نظرات مناسب را بیان کند.
- از یک مرمتگر انتظار می رود که بگوید قطعه شما بعد از مرمت چگونه به نظر میرسد.

مرمتهای غیر قابل تشخیص در برخی گونه های پارچه امکان پذیر است اما برای آثار همیشه انجام شدنی و مناسب نیستند. در یک موزه یا یک گالری یک مرمت درست با حداقل تغییر در ظاهر مناسب تر است و به ناظران این امکان را می دهد که به تاریخ شیء توجه کنند.

منبع:

Davison, s and A Bamies, CARE AND CONSERVATION OF CERAMIC AND GLASS,

THE INSTITUTE OF CONSERVATION(ICON)